

Faríd ad-Dín al-Attár

Ptačí sněm

Faríd ad-Dín al-Attár, Ptačí sněm
© Jan Pletánek

Vydáno v červnu 2025, materiál vznikl mezi lety 2018–2025
Vydal Jan Pletánek, Pernštýnská 42, Pardubice
Grafické práce Jan Musil
Odborná korektura Tomáš Raděj
Tisk PRINT-SHOP.cz, s.r.o.
1. vydání

Vytvořeno v rámci tvoření malého dobra a setkání s krásou
www.taiji-pardubice.cz

Zdroje, ze kterých vznikla
porovnáním a přepsáním tato kniha:

Farid ad-Din al-Attar – Mantiq at-Tayr
PUCLANE Gyldendal Norsk Forlag AS 1957

Feriduddin Muhammed Attar – Govor ptica (Mantiq al-tayr)
Izdavač: Kulturni centar ambasade I. R. Iran u BiH
Za izdavača: Abbas Ariazand Prijevod: Ahmed Ananda
Sarajevo, novembar 2003

Аттар Фарид – Логика птиц
Přeloženo z perštiny: Mostafa Borzui
Rok vydání: 2009

MANTIK AL-TAYR – FERİDÜDDİN ATTAR
Farsça Aslından Çeviren: Abdülbaki Gölpınarlı
İstanbul, 1962

The Conference of the Birds – FARID UD-DIN ATTAR
Translated with an Introduction by Afkham Darbandi and Dick Davis
PENGUIN BOOKS, First published 1984

FARID UD-DIN ATTAR – The Conference of the Birds
Vydala Shambala Berkley 1971
C.S. Nott 1957

ISBN 978-80-11-06615-4 (vázáno)

© Jan Pletánek, 2025

www.taiji-pardubice.cz

Faríd ad-Dín al-Attár
(přibližně 1145–1221)

Předmluva

aneb cesta Attárova textu do této podoby

Když jsem byl v euforické naivní fázi oslovování různých nakladatelství a mluvil jsem s majitelem jednoho nejmenovaného, zaměřeného na duchovní literaturu, ptal se mě, s jistou dávkou jízlivého despektu, proč jsem něco takového, jako je Attárův Ptačí sněm, přeložil. Moje odpověď byla prostá: „Protože je to to nejkrásnější, co jsem kdy četl.“

Ač je kniha z dvanáctého století a patří mezi nejvýznamnější mystická díla, která byla kdy napsána, je až neuvěřitelné, že neměla do této doby českou podobu.

V češtině existují jakési inspirace, například v podobě knihy maleb Petra Síse anebo divadelního ztvárnění Divadla Bratří Formanů, ale samotná kniha přeložena nebyla. Ve fragmentech, které se takto objevují, zaniká původní obsah a pravý význam a je těžké, ne-li nemožné, něco z díla reálně pochopit.

Z perských mystiků je světově uznávaný a známý Džalál ad-Dín Rúmí. On sám udává Attára za svého učitele a říká o něm v hluboké úctě: „Attár prošel všemi sedmi údolími lásky, my jsme jen v první zatáčce prvního z nich.“ Pokud něco takového říká největší známá ikona perské mystické poezie, možná by stálo za pozornost podívat se na Attára blíže.

O knize mi řekl přítel Martin Švihla. Dostal jsem od něj dvě anglické verze. Text mě zaujal, a tak jsem zadal a zaplatil jeho překlad. Autorská práva nebylo třeba řešit, protože byl použit text z roku 1954. Druhá verze textu byla použita jen jako kontrolní, a to v pasážích, které byly nesrozumitelné. Milena Petržílková překlad vytvářela dva roky, a tak přišla na svět první verze. Bylo to 16.3.2020. Text se zdál v rámci možností zdařilý a dal jsem ho jako řadu dalších materiálů k dispozici v elektronické podobě jako dárek v rámci tvoření malého dobra a setkání s krásou.

Nicméně na mnoha místech text nedával smysl a zdál se poněkud neúplný. Po nějakém čase se mi podařilo sehnat další anglickou verzi překladu a v ní byl text výrazně obsáhlejší. Požádal jsem Milenu o další překlad a doplnění původní české verze. Text se tedy zdál úplný, ale na můj vkus tam byla stále řada hluchých míst, která nedávala smysl. Těž mu chybělo něco, co by bralo dech a co jsem za řádky cítil, ale v písmenech jako takových to nebylo. Podařilo se mi dostat se k dalším verzím Attárova díla, a to k překladu tureckému, chorvatskému, ruskému a arabskému. No, a tak začala moje práce.

Text, který budete číst, je porovnáním a kompilací sedmi různých překladů. Snažil jsem se maximálně zachovat obsah a hladinu, ze které Attár svůj příběh vypráví. Originál je ve verších, ale to je poněkud nad moje síly a ze zkušenosti s překlady perských básníků je české rýmování spíše na škodu. Kdyby se snad jednalo o běžnou lidskou poezii, dala by se ještě umělecká licence akceptovat, ale u transmise stavu vědomí, o kterou zde jde především, je třeba být až nelidsky přesný a neuhnout z obsahu ani o milimetr. Do jaké míry se mi to podařilo, budete muset posoudit vy. Nelituji ani minuty z více jak 1600 hodin, které jsem u textu strávil. Attárova hladina vnímání a vědomí se mi dostala pod kůži, do srdce i duše a doufám, že by ho můj pokus o překlad potěšil a že potěší i vás.

© Jan Pletánek, 2025

www.taiji-pardubice.cz

Jan Pletánek, t.č.

Obsah

Předmluva aneb cesta Attárova textu do této podoby	5
O knize a překladu	14
Než se dáte do čtení	17
Islám	17
Rozdíl mezi křesťanstvím a islámem	18
Súfismus – islámská mystika	20
Faríd ad-Dín al-Attár	20
Ptačí sněm	25
Vzývání pomoci	26
Ptáci se scházejí	37
Sněm začíná	42
První projevení Símorgha	45
Slavík	47
Příběh o princezně a dervišovi	48
Papoušek	49
Příběh o Božím bláznovi a Chezrovi	50
Páv	50
Příběh o mistru a žákovi	52
Kachna	52
Příběh o zbožném muži	53
Koroptev	54
O Šalamounově prstenu	55
Humá	56
Příběh o Mahmúdovi a zbožném muži	57
Jestřáb	58
Příběh o králi a otrokovi	59
Volavka	59
Příběh o derviši a oceánu	61
Sova	61
Příběh o lakomci změněném v myš	62
Pěnkava	63
Příběh o Jakobovi	64
Diskuze mezi dudkem a ptáky	64
Příběh o okouzlujícím králi	67
Příběh o Alexandru Velikém	68
Příběh o sultánu Mahmúdovi a Ajázovi	68

Dudek vypráví o zamýšlené cestě	69
Příběh šajcha Sanána	71
Ptáci si volí průvodce	72
Příběh o Bájazídovi z Bistámu	73
Ptáci prosí dudka, aby odstranil jejich pochybnosti	74
Otázka prvního ptáka	75
Příběh o Mahmúdovi a rybáři	76
Příběh o vrahovi, který přišel do nebe	77
Příběh o Mahmúdovi a dřevorubci	77
Otázka druhého ptáka	79
Šajch Nugání z Níšápúru	81
Příběh o bláznovi, který žádal Boha o šaty	82
Příběh o Rábii	83
Příběh o bláznovi a vznešeném muži	83
Otázka třetího ptáka	84
Příběh zločince	84
Příběh o archandělovi	85
Příběh o derviši a prodáváči medu	86
Příběh, jak Bůh kárá Mojžíše	86
Příběh o hříšníkovi, který vstoupil do nebe	87
Abasa mluví o Soudném dni	88
Otázka čtvrtého ptáka	89
Příběh o Šiblím	90
Hádka dvou súfíů	90
Příběh o králi a žebrákovi	91
Otázka pátého ptáka	92
Příběh o hrobníkovi	93
Příběh o Abbásovi	93
Příběh o králi a derviši	94
Příběh o dvou liškách	94
Otázka šestého ptáka	95
Příběh, jak si novic stěžuje na pokušení ďábla	95
Málík Dínár	96
Příběh o Ježíši a polštáři z cihly	97
Hodža a súfí	97
Pokání na smrtelném loži	98
Výmluva sedmého ptáka	98

Příběh o skrytém zlatu	100
Rábia a dvě zrnka stříbra	100
Příběh o dervíšovi a ptáku	101
Šajch a jeho svetr	102
Ježíš v jeskyni	103
Otázky osmého ptáka	103
Příběh o trhlíně v paláci	104
Příběh o kupeckém sídle	105
Pavouk	105
Příběh o dervíši a poutníkovi v poušti	106
Chůze za rakví	107
Spálené kadidlo	107
Otázka a výmluva devátého ptáka	107
Zamilovaný mladík	109
Příběh o Šiblí	110
Příběh o kupci, který prodal svou konkubínu	110
Příběh o sultánu a loveckém psu	111
Příběh Halládže	112
Příběh o Džunajdovi a jeho synovi	112
Výmluva desátého ptáka	113
Příběh o fénixovi	114
Truchlící syn	114
Smrt flétnisty	115
Ježíš a džbán vody	115
Umírající Sokrates	116
Příběh o umírajícím zasvěcenci	116
Příběh o Abrahámovi	117
Příběh o sultánu a vezírovi	117
Příběh o nemožnosti uctívání po smrti	118
Příběh o Ježíšově domě	119
Otázka jedenáctého ptáka	119
Příběh o muži, který odmítal pít šerbet	120
Příběh o vděčném otrokovi	121
Dotaz na súfího	122
Příběh o šajchovi a staré ženě	122
Otázka položená Džunajdovi	123
O netopýru, který hledal slunce	123
Otázka dvanáctého ptáka	124

Příběh o Ajázovi a rozbité číši	125
Příběh o králi, který se zastavil u věžeňské brány	125
Bájazíd a Tirmidhí	126
Smrt šajcha Charaáního	127
Příběh o otroku a čestném rouchu	128
Otázky třináctého ptáka	128
Alegorický výrok Tirmidhího	129
Šajch Charaání a lilek	130
Hlas promlouvá k Dhúlnúnovi	130
Promluva čtrnáctého ptáka	132
Příběh o stařeně, která chtěla koupit Josefa	132
Ibráhím Adham	133
Příběh o šajchu Ghúrím a princí Sandžárovi	134
Svět podle súfího	134
Dotaz patnáctého ptáka	135
Příběh imáma Hanbala	136
Příběh o indickém rádžovi a Mahmúdovi	136
Příběh o muslimském válečníkovi a nevěřícím bojovníkovi	137
Příběh o Josefovi a jeho bratrích	138
Otázka šestnáctého ptáka	140
Hlupák Boží a otroci Amídovi	141
Blázen Boží a kachle	141
Příběh o chudákovi, boháči a oslu	142
Hladomor v Egyptě	142
Súfí a kroupy	143
Al-Wasití a židovský hřbitov	143
Řeč sedmnáctého ptáka	143
Sen Bájazídova učedníka	145
Dervíš milující Boha	145
Sultán Mahmúd v potírně v lázních	146
Dva nosiči vody	147
Adam a pšenice	147
Otázka osmnáctého ptáka	148
Příběh o šajchu Abú Bakrovi z Níšápúru	150
Ďáblovo tajemství	150
Názor věřícího	151
Šajch a pes	151
Příběh o dervíši, který měl nádherný vous	152

Další příběh o muži s dlouhým vousem	153
Súfí si pere oblečení	153
Dotaz devatenáctého ptáka	154
Derviš tančící v horách	154
Příběh o příteli Boha	155
O radosti z krásného Boha	155
Příběh o opilci v pytli	156
Milenec a jeho milenka	156
Strážník a opilec	157
Otázka dvacátého ptáka	157
Modlitba šajcha Rúdbáriho	158
Bůh promlouvá k Davidovi	158
Mahmúd a Ajáz	159
Modlitba Rábie	160
Další promluva k Davidovi	160
Sultán Mahmúd a modla ze Somnatu	161
Další příběh o Mahmúдови	162
Otázka dvacátého prvního ptáka	163
Josef a Zulajcha	164
Oddaný otrok	164
Šajch Ibn Alí Túsí	165
Žádost k prorokovi Muhammadovi	166
Otázka dvacátého druhého ptáka	166
Popis prvního údolí neboli Údolí hledání	167
Příběh o tom, jak se ďábel Adamovi nepoklonil	168
Šiblího smrt	169
Příběh o Madžnúnovi zamilovaném do Lajly	170
Poznámka Júsufa Hamadáního	170
Příběh Abú Saída Mahnáního	171
Mahmúd a hledač zlata	172
Věta Rábie	173
Druhé údolí je Údolím lásky	173
Zamilovaný hodža	175
Příběh Madžnúna	175
Žebrák zamilovaný do Ajáze	176
Arab v Persii	178
Milenec, který chtěl zabít svou milou	179
Šiblí mluví o tajemství lásky	179

Abrahám a anděl smrti	180
Třetí údolí neboli Údolí poznání	181
Muž, který v Číně zkameněl	184
Spící milenec	184
Zamilovaný strážný	185
Abbás mluví o lásce	186
Mahmúd a blázen Boží	187
Čtvrté údolí neboli Údolí odpoutání	187
Mladík, který spadl do jámy	189
Jusúf Hamadání o existenci	190
Astrolog	191
Světčovo odmítnutí	192
Moucha a med	192
Derviš zamilovaný do dcery překupníka psů	193
Žák se ptá šajcha na přítomnost	194
Páté údolí neboli Údolí sjednocení	194
Súfí se ptá šilence	195
Šajch Abú Alí	195
Dudek pokračoval v popisu údolí	196
Modlitba Luqmána Sarachsího	197
Milenec zachraňuje svou milou z vody	198
Další příběh o Mahmúдови a Ajázovi	198
Šesté údolí neboli Údolí úžasu	199
Princezna zamilovaná do otroka	200
Súfí, matka a její mrtvá dcera	203
Ztracený klíč	204
O šajchu Nasrabádím	204
Žák, který viděl svého učitele ve snu	205
Sedmé údolí neboli Údolí chudoby a zániku	206
Rada od Mašúqa Túsího	207
Pláč milence Boha	208
Příběh o mûrách	208
Týraný súfí	209
Žebrák zamilovaný do prince	210
Otázka žáka jeho učiteli	213
Putování ptáků	213
Josefovi bratři čtou o své zradě	216
Halládžův popel	218

Nesmrtelnost po zániku	219
Král, který nechal zabít svého milovaného	220
Epilog	226
Dodatek	229
Příběh šajcha Sanána – zřejmá interpolace	229
Příběh šajcha Sanána	230
Termíny zmíněné v textu	241
Súfijské školy (taríqa)	241
Hlavní súfijské školy	241
Súfí a derviš	244
Sálik	245
Hodža	245
Qalandar	246
Alast	246
Nafs	247
Maqám	248
Dhikr	248
Árif	249
Muríd	249
Chánaqa	250
Zastávky tafríd a tadžríd	250
Sirát	251
Munkar a Nakír	251
Karbalá	251
Basmala	252
„Od ryby až po Měsíc“	252
„Adam jí pšenici“	253
Ajáz	254
Modla ze Somnatu	255
Zahrada Iram	255
Důležitost vousů pro pravověrného muslima	256
Parasang	256
Zonár	256
Gandž-náme – Kniha pokladů	257
Osobnosti zmíněné v Attárově díle	261
Ježíš (Ísá ibn Marjam)	261
Marie (Marjam)	262
Málik ibn Dínár	262

Abú Bakr al-Šiblí	263
Rábia al-Adawíja	264
Hasan al-Basri	266
Mansúr al-Halládž	266
Prorok Ibráhím (Abrahám)	268
Júsuf (Josef)	268
Abú Saíd Abú al-Chajr	269
Džunajd Bagdádí	270
Abú Ísá Muhammad ibn Ísá al-Tirmidhí	271
Bájazíd Tajfúr ibn Ísá al-Bistámí	271
Dhúlnún al-Misrí	274
Abú Hasan al-Charaqání	275
Ibráhím ibn Adham	277
Imám Ahmad ibn Hanbal	278
Bišr ibn al-Haríth	279
Abú Alí al-Wasítí	280
Abú Alí al-Rúdbarí	281
Alí ibn Husajn al-Túsí	282
Júsuf Hamadání	283
Násiruddín at-Túsí	284
Abú Alí ad-Daqqáq	285

O knize a překladu

Attárova kniha existuje v mnoha variantách a různí se i její název. V perštině je známa původně jako Mantiq at-Tayr, znamenající Logika ptáků nebo též Řeč ptáků. V anglických překladech je nejčastěji používán překlad Shromáždění ptáků nebo též Jazyk ptáků. Dále se můžeme setkat s Ptačí řečí. V některých verzích je nazývána Ptačí cestou nebo Putováním ptáků, což odkazuje na súfijskou cestu.

Název knihy vychází z Koránu (27:16), kdy prorok Šalamoun (Sulajmán) říká: „Byli jsme naučeni řeči ptáků.“ Proto někteří autoři preferují název, který více odkazuje na koránskou symboliku.

Přesné datum vzniku knihy není známo. Udává se, že vznikla někdy mezi lety 1170 a 1190. Někdy je uváděno kolem roku 1177.

Kniha se šířila opisem. Zde by bylo možno hledat jeden z důvodů, proč existuje v tolika různých verzích. Setkáváme se s různou délkou příběhů, komentářů, někdy jsou celé pasáže vynechány nebo přeházeny. Nejobsáhlejší z textů, které se mi dostaly do ruky, byla turecká verze. Za ní byla ruská. V obou případech kniha neskončí epilogem, ale obsahuje ještě dalších dvanáct příběhů. Ty ale jsou natolik v jiném duchu, že jsem je do textu nezařadil. Jestli byly přidány opisovači nebo samotným Attárem v pozdějších letech – těžko říct.

Dále je zde dost příběhů o Ježíši, kterého islám považuje za radostného proroka. Nicméně z toho, jak ho známe z křesťanské nauky, zde je poněkud zlidštěn a pro jeho pravověrné následovníky to může být poněkud kontroverzní. Proto není divu, že překladatelé tyto pasáže v našem evropském prostředí vynechávají a nechťejí si dělat problémy.

Rozdíly v textu jsou mnohdy opravdu velké, a to nemluvím o významových posunech v jednotlivých překladech, kdy každý z překladatelů upravuje text dle svého vnímání a chápání, čemuž se prakticky nelze vyhnout, ale i o délce různých částí. Mnohdy se jedná o celé půlstrany nebo strany textu, nikoliv jen o pár řádků.

Těž pokusy o rýmování výrazně mnohdy posouvají významy a likvidují nebo mění obsah původního sdělení. Dalším faktem je prosté vynechání pasáží, které se „nehodí do krámu“, nebo jejich zjednodušení. Příběh o šajchu Sanánovi je samostatná kapitola a bude popsána dále.

Dílo je velká alegorie duchovní pouti duše k Bohu. Ptáci představují lidské duše, které se snaží dosáhnout pravdy Boha, zde zastoupeného mystickým ptákem Símorghem. Děj je psán ve stylu masnaví, což je forma rýmovaných dvojverší, typická pro perskou epickou a mystickou poezii. V určitých částech textu jsem formálně řádkoval, jako by šlo o poezii, i když se o verš v mém podání nejedná. V příbězích a ději jsem použil řádkování klasické pro psaný text.

Každý z prvků knihy má hlubší význam. Například sedm údolí, kterými ptáci procházejí, představuje různé fáze duchovní cesty. Attár používá silné a vizuálně bohaté metafory k vyjádření hlubokých mystických pravd. Hlavní děj je přerušován různými příběhy a anekdotami, které slouží k ilustraci duchovních lekcí a dovysvětlují sdělení.

V alegorii příběhů je mnohdy milován muž mužem, což je podobenství lásky člověka k Bohu a nejedná se o homosexuální vztah, jak je některými lidmi chybně interpretováno. Někdy se v rámci lepší čitelnosti pro běžné čtenáře uchylují překladatelé k tomu, že mluví o lásce k dívce. Pro nás se to může zdát nezvyklé, ale není důvod to v textu měnit. Každý vidí, co vidí a rozumí ze svého místa.

Co se týká termínů v knize.

Šajch neboli učitel. V češtině často zaměňováno nevhodným slovem šejk.

Správný přepis posvátné hory, ke které ptáci letí, je Qáf, ale my v textu píšeme dle zažitého – Káf.

V mnoha příbězích je sultán, tedy my bychom řekli král. Jelikož averze křesťanů vůči islámu trvá mnoho staletí a je

naprosto vžitá, aniž bychom si ji vůbec uvědomovali, je pro nás slovo sultán mimo zvyklost užívat ho jako termín pro vládce. V našem prostředí je dobré tak pro psa ze Starého bělidla. (Běžně se zde dávala psům takováto jména na potupu islámu. Dalším příkladem může být třeba Alík, Hasan anebo Amina – jméno matky proroka Muhammada.) Používám tedy často termín král, který lépe obsáhne význam, který je nám bližší, ale občas najdete v textu i sultána, kdyby to tahalo za oči. Významově jsou si oba termíny rovný.

„Nevěřící“, tedy člověk, který nevěří v jediného Boha, též modlář nebo polyteista. Když se v textu objevuje v kontextu hledajícího člověka, překládám ho, jak bylo asi původně míněno, „nevěrný“. Nejde totiž o nevíru, ale o to, že jsme nevěrní Bohu, což má úplně jiný význam.

Kdo se věnuje vnitřnímu světu, dobře chápe, že například i deset přikázání, která obdržel Mojžíš od Boha na hoře Sinaj, není ničím jiným než právě vztahem člověka k Bohu. Nesesmilníš, nezabiješ, nepokradeš se tedy netýkají apriori morálky a vztahu mezi lidmi, i když samozřejmě taky, ale jsou ve svém vnitřním významu – nebudeš nevěrný Bohu, nebudeš ho okrádat, tím, že budeš myslet, že se něco děje bez jeho vědomí a neodvrátíš se od něj a nebudeš dělat, jako by nebyl nebo byl dokonce mrtvý.

Attár nevede vnější svatou válku, nesnaží se pozabíjet nevěřící, jeho svatá válka se odehrává uvnitř člověka. Hledá cestu k Bohu, k pravdě a středu veškeré existence. Je si dobře vědom, že největším nepřítelem je si člověk sám sobě.

Perspektiva, ze které shlíží Attár na Boží dílo, je nicméně zcela nelidská. Snad je možné zahlédnout jeho perspektivu, když píše a cituje z Koránu, že „Bůh ustanovil svůj trůn nad vodami“. Představme si, že vodami je myšlena Mléčná řeka, tedy Mléčná dráha. (Ve skutečnosti je toto jen jedno z devíti nebí.) Takže, pokud bychom se podívali na nás, náš lidský svět s naší existencí z tohoto místa, asi bychom spoustu věcí museli přehodnotit,

včetně vlastní sebedůležitosti, a začít se chovat jinak. Spousta věcí by se stala nepodstatnou a důraz by se obrátil někam zcela jinam.

„Nahý jsem přišel na svět, nahý odejdu a mám tady pár nádechů udělat něco hezkého.“ To není nihilismus, to je realita lidského života. Jen hloupý a do sebe zahleděný zoufalec může říci, že něco ví, nebo se snaží nechávat si něco z darů, které stejně vrátí, pro sebe.

Zdálo by se, že tedy nic není důležité a že je to všechno vlastně jedno (nebo Jedno) a ono opravdu je, ale i na tuto otázku Attár odpovídá ve svém příběhu. Jednota bez mnohosti není úplná, a ač nejde nic přidat, zdá se, že Absolutno skrz existenci samo sebe obohacuje. A tak vzniká tajemství života, kdy Bůh je v každém dechu, je nám blíže než naše krční tepna a současně nemá jiné ruce, než jsou ty naše.

Než se dáte do čtení

Než se pustíte do textu, bylo by dobré znát některé základní termíny a souvislosti. Mojí snahou bylo, aby jich bylo co nejméně, a snažil jsem se psát tak, aby případných vysvětlivek bylo třeba minimálně.

V úvodu se omezím jen na ty nejzákladnější, abych neoddaloval samotnou knihu. Za textem jich pak najdete více a stejně tak přehled osobností, které Attár ve svém díle zmiňuje, včetně jejich dalších výroků. Kultura Persie je obrovská a nám natolik vzdálená a odlišná, že mnoho věcí nám prostě uniká a není známo. Mnozí překladatelé z těchto důvodů nafoukli knihu o mnoho set stránek. Toto ale není dílo akademické ani jazykovědné, snaží se jít po obsahu Attárova sdělení. Zde jsou základní kameny.

Islám

Islám je monoteistické náboženství, které vychází z učení proroka Muhammada a svaté knihy Koránu. Slovo islám znamená

„podřízení se“ (Bohu) a jeho stoupenci se nazývají muslimové. Muslim je v překladu „ten, kdo se podřizuje (Bohu)“ nebo „ten, kdo se odevzdává“.

Základní pilíře islámu jsou:

1. Šaháda (Vyznání víry) – „Není boha kromě Alláha a Muhammad je jeho posel.“
2. Salát (Modlitba) – Pět povinných modliteb denně.
3. Zakát (Almužna) – Povinné dávání části majetku chudým.
4. Saum (Půst) – Držení půstu během měsíce Ramadán.
5. Hadždž (Pouť do Mekky) – Každý muslim, pokud může, by měl alespoň jednou za život vykonat pouť do Mekky.

Vyznavači hlavních směrů islámu se nazývají sunnité a šiité. Sunnité (cca 85–90 %) následují sunnu (tradici) proroka Muhammada. Šiité (cca 10–15 %) věří, že Muhammadovým právoplatným nástupcem byl jeho bratranec Alí. Svatým textem islámu je Korán, je považován za slovo Boží. Doplnují ho hadísy – výroky a činy proroka Muhammada.

Islám je druhé největší náboženství na světě s více než 1,9 miliardy následovníků.

Rozdíl mezi křesťanstvím a islámem

Křesťanství a islám jsou dvě největší světová náboženství, která mají mnoho společného, ale také zásadní rozdíly. Obě náboženství pocházejí z abrahámovské tradice, věří v jednoho Boha a sdílejí mnoho příběhů a postav, jako jsou Abrahám, Mojžíš nebo Ježíš. Rozdíly mezi nimi však spočívají v klíčových teologických, historických a praktických aspektech.

Obě náboženství jsou monoteistická, tedy věří v jednoho Boha. V islámu je Bůh oslovován jako Alláh, v křesťanství je to Bůh nebo Hospodin. Obě tradice uznávají proroky, jako jsou Adam, Noe, Abrahám, Mojžíš a Ježíš. Panna Marie (Marjam) je v islámu významnou postavou a je uctívána jako matka proroka Ježíše (Ísá).

Obě náboženství učí o spravedlnosti, milosrdenství, lásce k bližním a úctě k Bohu. Víra ve vzkříšení, Soudný den a život po smrti je v obou náboženstvích klíčová.

Hlavní rozdíly jsou takové, že v křesťanství je Ježíš považován za Božího Syna, druhou osobu Trojice (Bůh Otec, Syn a Duch svatý) a za Spasitele světa, který svou smrtí a zmrtvýchvstáním vykoupil lidstvo z hříchů. V islámu je Ježíš (Ísa) jedním z velkých proroků, nikoli Božím Synem. Islám odmítá koncept Trojice a důrazně trvá na absolutní jedinečnosti Boha (tawhíd). Nevěří, že Ježíš zemřel na kříži, místo toho byl podle Koránu vzat na nebesa a někdo jiný byl ukřižován místo něj.

Hlavním posvátným textem křesťanství je Bible, rozdělená na Starý a Nový zákon. Nový zákon obsahuje evangelia o životě Ježíše, listy apoštolů a další texty.

Hlavním posvátným textem islámu je Korán, který muslimové považují za přímé Boží slovo zjevené proroku Muhammadovi. Důležitou roli hrají také hadísy (výroky proroka Muhammada) a další texty.

V křesťanství není Muhammad uznáván jako prorok, na rozdíl od islámu, kde je považován za posledního proroka (pečeť proroků) a Korán za završení Božího zjevení.

Spása člověka v křesťanství přichází skrze víru v Ježíše Krista a jeho oběť na kříži. V islámu je dosažena skrze víru, dobré skutky a dodržování Božích příkazů. Důraz je kladen na poslušnost Bohu a jeho milosrdenství.

Praktiky víry jsou různé. V křesťanství jsou to tzv. svátosti (např. křest, eucharistie), pravidelná modlitba, účast na bohoslužbách.

Islám má pět pilířů zmíněných výše.

V křesťanství je kladen důraz na dědičný hřích, tzn. všichni lidé jsou hříšní a potřebují spásu skrze Krista. Islám nevěří v dědičný hřích. Každý člověk je zodpovědný za své vlastní činy.

Křesťanství a islám sdílejí společné kořeny a hodnoty, ale liší se ve svém pohledu na Boží podstatu, úlohu Ježíše, cestu ke spase a praktiky víry.

Súfismus – islámská mystika

Súfismus (tasawwuf) je duchovní a mystická dimenze islámu, která klade důraz na vnitřní očistu, lásku k Bohu a přímé duchovní spojení s Ním. Súfiové (súfijci) se snaží dosáhnout duchovní blízkosti k Bohu (Alláhovi) skrze sebekázeň, pokoru, meditaci a lásku. Cílem je mystické sjednocení s Bohem (faná fi-lláh – „rozplynutí se v Bohu“). Jméno „súfí“ se často odvozuje od súf – vlněný hábit, který nosili první praktici jako znak pokory.

Jeho hlavní principy jsou: láska k Bohu, askeze a skromnost, sebezdokonalování skrz boj s egem – (nafs), dhikr – připomínání Boha.

Súfijci často následují duchovního učitele (šajcha), který jim pomáhá na cestě k Bohu. Každá súfijská škola (taríqa) má své mistry a metody. Podrobnější přehled různých škol a jejich přístupů naleznete na konci knihy.

Faríd ad-Dín al-Attár

Byl perský mystický básník narozený ve dvanáctém století v Níšápúru v severovýchodním Íránu. Datum jeho narození je uváděno různými institucemi mezi roky 1120 a 1157, přičemž pravděpodobnější je spíše dřívější rok.

Jeho jméno „Attár“ naznačuje, že byl původně lékárníkem nebo obchodníkem s vonnými látkami, stejně jako před ním jeho otec. Byl hluboce ovlivněn mystikou a sufismem. Během svého života údajně podnikl řadu cest do různých islámských zemí, kde se setkával s učením a mystikou. Traduje se, že byl vzděláván v teologické škole připojené ke svatyni imáma Rezy v Mašhadu a později cestoval do Rej (dnes součásti Teheránu), Egypta, Damašku, Mekky, Turkestánu a Indie.

V Indii studoval medicínu u místního lékaře, indického Peršana Pírana Rázího. Po studiích se rozhodl vrátit domů, před

odjezdem však potkal příbuznou Pírana Rázího, Ahd-e Džahán, s níž se oženil a založil rodinu.

Narodili se jim syn a dcera. Společně žili v Paňdžábu a později se usadili v Attárově rodném městě, kde provozoval lékárnu a psal své básně. Jeho žena však v roce 1145 onemocněla a zemřela. Attár její ztrátu velmi těžce nesl a tato událost pravděpodobně silně ovlivnila jeho budoucí život. Začal docházet k šajchovi Saad ad-Dín Abú Fadl Ibn Rabíbovi a zabývat se súfijskou duchovní praxí.

I když se fyzicky nemohli setkat, za svého průvodce na cestě označuje Mansúra al-Halládže (†922).

V pozdějším věku byl Attár pravděpodobně souzen za kacířství. Obvinění bylo potvrzeno, byl vyhnán a jeho dům byl vydrancován. Do Níšápúru se však vrátil před svou smrtí, což bylo zřejmě těsně před rokem 1220, datum jeho smrti se uvádí v různých pramenech mezi lety 1193–1235.

Údajně zemřel při mongolské invazi do Persie. Upadl do zajetí a mongolský válečník ho chtěl prodat do otroctví za pytel zlata. Attár mu dle legendy řekl: „Neprodávej mě, mám úplně jinou cenu.“ Mongol čekal, že dostane tedy mnohem víc, ale nikdo již nepřišel. Až jeden muž přistoupil a nabídnul mu za Attára pytel slámy. Ten nadšeně vykřikl: „Prodej mě, toto je přesně ta cena, kterou stojím.“ Rozzuřený Mongol zasadil Attárovi smrtelnou ránu dýkou do žaludku.

Nad hrobem Attára byl ke konci 15. století umístěn pamětní kámen a je udržován jako malé posvátné místo.

Jeho díla čerpají z bohaté tradice perské poezie. Attár do nich vnesl hluboký duchovní rozměr a alegorický styl. Jeho poezie se vyznačuje silnou symbolikou a metaforami, které jsou často spojeny s mystickým putováním duše za poznáním Boha. Byl velkou inspirací pro pozdější básníky, včetně slavného Džalál ad-Dín Rúmiho.

Neví se, jestli se Attár osobně s Rúmím setkal, ale existuje legenda, že když byl Rúmi ještě dítě, Attár ho spatřil a řekl jeho otci Baháuddínu Valadovi, že jeho syn bude „rozdmýčávat duchovní oheň ve světě“. Dal mu údajně svou „Knihu tajemství“.

Rúmi měl k Attárovi velký respekt a považoval ho za jednoho ze svých duchovních předchůdců. Řekl o něm: „Attár prošel sedmi údolími lásky, zatímco my jsme teprve v prvním z nich.“ Tento výrok odkazuje na zde publikované dílo Ptačí sněm. Dále řekl: „Attár byl duší, Sanái byl očima a Rúmi přišel po nich.“

Mezi Attárova nejvýznamnější díla patří:

- I. **Mantiq at-Tajr (Ptačí sněm)** – Nejznámější a nejvlivnější Attárova báseň, která vypráví alegorický příběh o hejnu ptáků hledajících svého krále, bájného Símorgha. Je považován za jedno z největších mystických děl v dějinách literatury a jeho poselství je o cestě k poznání sebe sama.
- II. **Tadhkirát al-Awlijá (Paměti svatých)** – Prozaické dílo obsahující životopisy 96 významných súfijských světců a mystiků. Dílo je cenným zdrojem informací o duchovní tradici islámu a přibližuje učení a zázraky súfijských mistrů, jejichž příběhy měly inspirovat další generace následovníků. Attár v tomto díle nejen popisuje životy svatých, ale také podává jejich duchovní moudrost a ponaučení, která jsou stále aktuální.
- III. **Iláhi-náme (Božská kniha)** – Poetické dílo, ve kterém Attár popisuje šest princů, kteří usilují o různé světské touhy, ale nakonec poznávají pravou duchovní cestu. Každý z princů symbolizuje lidskou vášeň – například touhu po bohatství, moci či smyslovém požitku – a na konci své cesty pochopí, že skutečné naplnění lze najít pouze v oddanosti Bohu. Toto dílo je dalším důkazem Attárova hlubokého pochopení lidské přirozenosti a jeho schopnosti přiblížit mystické učení prostřednictvím poutavých příběhů.

- IV. **Asrár-náme (Kniha tajemství)** – Mystická báseň, která pojednává o duchovní cestě člověka a významu božské lásky. Attár zde popisuje různé duchovní stavy a překážky, s nimiž se poutník na cestě k Bohu setkává. Používá zde metafory a obrazy, které odrážejí hlubokou vnitřní transformaci nutnou k dosažení duchovního osvětlení.
- V. **Muchtár-náme** – Sbírka čtyř set mystických básní, které nabízejí poučení a vhled do duchovního života. Toto dílo se věnuje různým aspektům lidské existence a radí, jak dosáhnout souladu mezi hmotným a duchovním světem.
- VI. **Díwán** – Sbírka lyrických básní, v nichž Attár vyjadřuje svou hlubokou lásku k Bohu a odhodlání k duchovnímu životu. Tato poezie je často plná extatických výroků a oslav božské krásy.
- VII. **Musibat-náme (Kniha neštěstí)** – Vnitřní dialog poutníka, který putuje po 72 světech a stavech bytí a ptá se po smyslu utrpení. Ukazuje skutečná utrpení odloučení od Boha a návrat k Němu. Obsahuje 7500 veršů a patří mezi nejméně známé Attárovy knihy.

Ptačí sněm

© Jan Pletánek, 2025

www.taiji-pardubice.cz

Vzývání pomoci

Ve jménu Boha, Milosrdného a Slitovného

Chvála čistému Bohu, který stvořil život
a dal ho i s vírou též špetce prachu z hrstky hlíny.
On je ten, který ustanovil trůn nad vodami
a dal existenci všemu stvoření.

Mocí vyzvedl nebe a dal podřízenost zemi.
Nebesům dal nekonečný pohyb a zemi hluboký klid.
Nad zemí vztyčil nebeskou klenbu jako stan bez sloupů,
které by ji držely.

V šesti dnech stvořil sedm hvězd
a dvěma písmeny pak devatero nebes.
Pozlatil hvězdy a dal jim podobu kostek,
aby nebesa mohla hrát vrhcáby s osudem.

Opatřil sítě těl různými stavy a vlastnostmi
a nasypal prach na křídla ptáka duše.
Z Jeho vůle se moře stalo tekutým
a vrcholky hor dostaly čepice sněhu a ztuhly.
Vyvolal žízeň po moři, které vysušil,
a vyschlými rty dal vzniknout rubínům,
z jejichž krve pak vznikla vůně touhy po něm.

Horám dal vrcholy vypínající se pýchou
a opásal je krásou údolí.
Naskládal trsy růží a dal vzniknout ohni.
Vytvořil mosty překlenující vody a moře.

Způsobil, že komár bodl Nimroda
a ten trpěl čtyři sta let.

Svou moudrostí přiměl pavouka spřádat síť temnoty,
aby poskytla ochranu a skrýš těm nejvznešenějším z lidí.
Zúžil pas mravence, že je tenký jak vlas,
a udělal z něj společníka Šalamounova.
Oblékl se do zářivého černého roucha
a pak se zahalil pláštěm z brokátu hodným páva.
Bez jakéhokoli úsilí opět spojoval vše oddělené zpátky
letmým dotykem svého božského fáče.

Nabarvil hroty tulipánů jako šavle
a pod oblohou z vodní mlhy vytvořil lůžka z lotosů.
Namočil kusy země do krve
a když je vyndal, byly z nich karneoly a korály.
Nechává slunce a měsíc velebně sklánět čela k zemi,
k zemi, která je odrazem a projevem Jeho lásky
a zakrývá Jeho tvář.

Rozprostírá den v bělosti
a složí noc a dá jí černou barvu.
Papouškovi pověsil na krk zlatý náhrdelník
a z dudka udělal posla cesty.

Pták vesmíru mává křídly na cestě,
kterou mu Bůh vyznačil,
přitahován, buší hlavou do dveří jako klepadlem.
Nebeská klenba se tím otáčí
a noc následuje den a den zase noc.

Když dýchne do prachu, stvoří člověka
a z trochy páry pak celý svět.
Někdy pošle před poutníka psa,
někdy určí kočku, aby vyprávěla o tajemství cesty.
Proč by, pln důvěry, neudělal ze psa muže
a ze lva zase psa?

Však je to On, kdo přináší štěstí těm, kteří žijí v nebi
a pokládá jim na stůl slunce jako bochník chleba.
Někdy dá holi sílu moudrosti Šalamouna,
někdy výmluvnost mravenci.
Z hole udělá jedovatého hada
a jeho prostřednictvím sešle přívaly vod.
Promění oblohu v hříbě plné volnosti
a z novoluní mu udělá podkovy.
A tak měsíc sílí a slábne, krocený slunečním ohněm,
který on bez přestání udržuje.

Vynesl velbloudici ze skály
a přiměl zlaté tele, aby bučelo a naříkalo.
V zimě rozhazuje stříbro
a na podzim sype zlato ze svých větví.
Nechá člověka zranit druhého šípem
a pohřbít jeho srdce v krvi,
zatímco On sám schovaný v krvi srdce
vyživuje a nechává růst.

Jasmínu dává čtyři okvětní lístky
a na hlavičku tulipánu posadí červený klobouček.
Položí zlatou korunu na čelo narcisu
a ukápne perly rosy do jeho svatyně.

Při pokusu přemýšlet o Stvořiteli
je mysl bezradná, rozum selhává.
Duše propadá lásce k Němu,
nebe se začalo otáčet a země se zastavila.

Od hřbetu ryby až po Měsíc
každý atom svědčí o jeho existenci.
Devatero nebes má pro Něj hodnotu starého škrpálu
a sedm pekel je pro něj bliknoucí jiskřičkou.

Hloubka země a vznešenost nebe
jsou jen další tváře Jeho Jedinosti.

Vytvořil vítr, zemi, oheň, vodu a krev
a v nich zjevil své tajemství.
Hnětl v Duchu hlínu s esencí
a po čtyřiceti dnech v něm oživil tělo.
Tak se objevila duše v kůži spojená s blátem světa
schopná rozlišování věcí.
Když měla inteligenci rozpoznávání,
dal jí vědění, aby mohla zvažovat a přemýšlet.
A když tak člověk nabyl plného vědomí,
přiznal svou neschopnost a byl přemožen úžasem,
zatímco se tělo oddalo vnějšímu konání.

Přátelé i Jemu vzdálení, všichni se sklánějí pod jařmem,
které na ně nakládá.
Svazuje ve své zvláštní moudrosti a nutí mlčet,
a přitom neustále pečuje a dohlíží na vše.
Všechno má své místo a poslání,
a přitom současně plnou svobodu své vůle.

Na počátku stvoření použil hory jako hřeby, aby podržely zemi,
a nechal omývat její tvář mořskou vodou.
Pak umístil zemi na záda býka,
býka na rybu a rybu do vzduchu.
A na čem držel vzduch?
Na ničem.
Tak nic je nic a vše je nic.
Obdivuj potom Boží dílo,
ačkoli On sám mu nepřikládá žádnou důležitost, má ho za nic.
Neexistuje nic než Jeho podstata
a celá existence je postavena na ničem.

Tak může být trůn nad vodami a svět ve vzduchu,
protože vše je Bůh
a trůn i vesmír se všemi světy jsou pouhé obrazy, talismany.
Bůh je vše a vše patří Jemu, je v Jeho rukách,
má jen zdánlivou existenci a pranepatrnou hodnotu.
Svět viditelný a svět neviditelný jsou pouze On sám.
Dokážeš v nich vidět jejich Pána,
bez ohledu, jaký šat zrovna odívá?

Jak je tedy možné, že ač není nic než On,
nikdo ho nedokáže vidět?
Oči jsou slepé, i když je vše osvětleno jasným sluncem.
Však kdybys zahlédl jen Jeho nepatrný záblesk,
přišel bys o rozum.
A pokud bys Ho viděl úplně, ztratil bys sám sebe
a okamžitě prohrál vše, co sis myslel, že máš.

Všichni, kdo poznají, že se nedá nic vědět,
vykasají si lem svého roucha
a v hluboké pokoře pronášejí:
„Ó, Ty, jenž nejsi viditelný, dej nám možnost Tě znát.
Každý jsi Ty, jsi počátek i konec
a nikdo jiný než Ty neexistuje a neprojevuje se.“

Duše je skrytá v těle a duch je skrytý v duši.
A Ty jsi skrytý v tom nejhlubším, co je skryté,
jsi Duch ducha.

Všichni v Tobě vidí sebe a Tebe vidí ve všem.
Jsi za vším a vše se v Tobě odráží.
A přestože nejsi obklopen ani hlídači, ani strážci,
je tak těžké dostat se do Tvé blízkosti,
zdá se nemožné vstoupit do Tvých dveří.

Neexistuje žádná cesta pro mysl ani pro duši, jak Tě poznat.
Jsi příliš věčný a příliš dokonalý, mateš moudré,
a když o sobě dáš vědět,
přijde šílenství, poblázníš svět.

Jsi vně i uvnitř své duše,
je marnost něco říkat, slovy Tě nejde popsat.
Srdce se snaží zachytit znamení,
i když proroci jsou ztraceni v prachu cesty.
Dostává příležitosti zaznamenat stopy Tvé existence,
najde však někdy cestu k Tobě samotnému?

Mysl je ohromena, kolabuje,
duše se ztrácí v nesmírnosti hloubky tajemství.
A přitom – každý atom je dveřmi,
za kterými je cesta vedoucí přímo k Tobě.

Vesmíry Ti leží v dlani, jsou nepatrné,
jak by bylo možné Tě v nich vidět?
Tvůj otisk je ve všem, a přitom nikde není,
nechal sis tajemství existence hluboko v sobě.

Nehledě na to, kolik je nebes,
není ani jediný atom, který by nebyl Tebou.
Jsi i zemí, která na mě praší, i prachem,
který sedá a zakrývá mou bolavou hlavu.

Z lásky k Tobě slunce padá do hlubiny
a rozbíjí si čelo o obzor.
Měsíc se rozpadá a naplňuje v obdivu k Tobě
a ztrácí vlastní vědomí.
Moře zvedají své vlny ve věčné oslavě, namáčejí šat
a ústa vyschnou z hloubky ničeho.
Ničeho, které je oceánem a podstatou,
která pohltí veškerou vůli a zůstane navždy prázdnou.

Na cestě k Tobě hory tonou v tichu
a jsou pouhými stébly slámy uvízlými ve vlhké hlíně.
Kvůli Tvé lásce byl zapálen oheň
a duch se vznesl vysoko nad plameny, k Tvým nohám.
Nekonečno je pro Tebe
jen nepatrný kousek prachu na lemu Tvého pláště,
drobečkem ztrácejícím se v dlani.

Tak jako je voda mokrá,
tak vše zůstává v objetí Tvé lásky,
a protože jsi jen Ty,
všechna láska patří jen a jen Tobě.
My všichni jsme jen smítkem na Tvé cestě,
popel z prachu sežehlým hloubkou oddanosti,
která je cestou vedoucí k Tobě.

Pokud se srdce a duše po Tobě ptá, říká si –
je-li Bůh ve všem a vše je v Něm,
poznání sebe zdá se cestou, jak poznat Jeho.
Potíž je ale v tom,
že je třeba poznat Ho skrze Něho samotného,
ne podle sebe.

Je to On, kdo otvírá dveře,
sebehlubší lidská moudrost se Ho nedotkne.
Rty, které o něm mluví, jsou On,
ale nic o Něm nedokážou říci.
Znalosti a nevědomost jsou to samé,
protože jeho existenci nelze popsat ani vyjádřit.
Názory o Něm jsou výplodem mysli
a i ta nejfantastičtější fantazie
je stále nekonečně vzdálená pravdě o Něm.

A cokoli někdo tvrdí, ať je to dobré nebo zlé,
říká to jen sám ze sebe.

On zůstává daleko za znalostí a není nic,
co by dokázalo poskytnout
byť jen nepatrnou představu o Jeho svatosti a jasnosti.

Všechna znamení o Něm mluví,
všechny stopy vedou k Němu a v Něm,
ale nakonec se ztrácejí v Jeho dokonalosti.
Toto ztrácení je nacházení,
a místo dvou je jedno srdce, jeden dech a jedna tvář.

Tak ty, kdo si vážíš pravdy,
nehledej analogii, žádnou nepřipouští.
Existenci tohoto Bytí
nelze s ničím srovnávat, nic Mu není rovno.

A jelikož ani proroci, ani božští posli nedošli k Jeho poznání,
sklonili svá čela do prachu a řekli:
„Nepoznali jsme Tě takového, jaký opravdu musíš být.“

Kdo jsem pak já,
abych si lichotil a prohlašoval, že Ho znám?
Ó, nevědomý synu chalífa, prvního člověka na zemi,
kéž se vědomím vyrovnáš svému otci.
Každá bytost, kterou Bůh vytvořil z ničeho,
se před ním z vděčnosti k zázraku života sklání k zemi.
Když pak stvořil Adama,
nechal ho vyjít zpoza stovky závojų a řekl mu:
„Adame, buď mořem dobra!
Všechna stvoření se ke mně sklánějí,
ať se teď stejně obdivují tobě.“

Jediný, kdo se odvrátil od tohoto obdivu,
byl změněn z anděla v démona,
byl zavržen a zbaven mystéria vědění.

Jeho tvář potemněla a řekl Bohu:
„Ó, Ty, který máš absolutní svobodu, neopouštěj mě.“
Nejvyšší odpověděl:
„Ty, kdož jsi prokletý, věz,
že Adam je jak můj zástupce, tak i král.
Zlob se, jak chceš, ale padni před ním na tvář.
Zítřka pro něj shoříš a dnes pro něj zapal ochranné byliny.“

V Duchu vzniklo tělo a jelikož je On stále součástí všeho,
je Jeho součástí i ono.
Existuje v Něm jako přenádherné kouzlo,
úžasný zázrak, který nemá obdoby.
Duše je ve spojení s tím, co je vysoké,
a tělo s tím, co se jeví být dole.
Tak se člověk zdá být stvořen ze směsi těžké hlíny a čistého Ducha.
Spojen takto v celek, je neobyčejným tajemstvím.

Kdo je však schopen Ho opravdu poznat?
Těžko se nám chápě bytí jen nepatrná část naší duše.
A když se nám přece jen podaří vstoupit do srdce
a chceme o tom něco říct, lapáme po dechu
a nezbývá než mlčet a zůstat v tichu.

Mnozí znají hladinu moře světa,
ale nevědí nic o jeho hloubce.
Poklad je schován hluboko na dně
a viditelný svět je kouzelný talisman, který Ho zakrývá a chrání.

Snaž se poznat, co nás váže, pak kouzla zmizí,
talisman ustoupí a ukáže se duše.
Duše je jiný talisman a za ním je další hlubší tajemství,
jiná vrstva esence a života.

Pokračuj dál do hloubky,
neptej se po vysvětlení,
v nekonečném oceánu je tento svět
jen jednou jedinou nepatrnou kapičkou.
Při tomto vědomí –
co má větší cenu, drahokam nebo oblázek?

Hrajeme ve své mysli naše životy,
riskujeme a vsázíme srdce, rozum, duši a víru
ve snaze pochopit dokonalost jediné krůpěje oceánu života.
Lépe zašít si ústa a neptat se na nic z nebe nebo božského trůnu,
protože nikdo, kdo je v mysli,
nemůže zahlédnout, natož poznat podstatu bytí jediné částice,
ptejte se, koho chcete.
Ani nebesa neznají skryté tajemství –
jak by ho mohla znát nějaká bytost?
Je to závoj za závojem
a cesta je každým okamžikem o něco delší a o něco nekonečnější.
Člověk je jen postavou namalovanou na zdi
a jediné, co tak může, je kousat si hřbet ruky.

Vzpomeňte na ty,
kteří před námi kráčeli po stezkách Ducha.
Zbyl z nich jen prach
a bezmoc s údivem se staly společníky jejich duší.

Podívejte, co se stalo Adamovi,
kolik let strávil ve smutku.
Přemýšlejte o Noemovi a potopě,
a o tom, co všechno musel vytrpět.
Vzpomeňte na Abraháma,
který, plný lásky k Bohu, byl podroben mučení a vhozen do ohně.
Podívejte se na nešťastného Izmaela,
který byl obětován ve jménu Boží lásky.

Otočte se na Jákoba,
který oslepl z oplakávání svého syna.
Na Josefa, který byl vržen do studny,
stal se otrokem a vězněm.
Vzpomeňte na nešťastného Joba
nataženého na zemi jako potrava pro červy a vlky.
Pomyslete na Jonáše, který se odchýlil z cesty
a dostal se z měsíce do břicha velryby.
Sledujte Mojžíše od jeho narození –
košík mu posloužil jako kolébka a faraon ho povznesl.
Pomněte na Davida, který si vyrobil hrudní plát
a jehož vzdechy rozpouštěly železo jako vosk.
Podívejte se na Šalamouna,
kterému démoni ukradli prsten.
Vzpomeňte na Zachariáše,
tak horlivého v lásce k Bohu, že mlčel, když ho zabíjeli,
a na Jana Křtitele,
jímž lidé pohrdali a jehož hlava byla položena na podnos.
Stůjte v úžasu před Kristem u kříže,
když se zachránil z rukou Židů.
A nakonec pomyslete na Muhammada,
jaké utrpěl urážky a zranění.

Po tom všem, myslíte,
že bude snadné dojít ke znalosti věcí Ducha?
Neznamená to nic menšího
než pro vše zemřít.

Co říct dál,
když už není nic, co by se dalo říct,
a na keři už nezůstala jediná růže?

Ó, Moudrosti, nejsi nic jiného než slintající kojenec
a rozum starých a zkušených zbloudil na cestě k Tobě.
Jak mohu já, blázen, přijít k této Podstatě?

A pokud bych tam přišel,
jak bych mohl vstoupit do jejích dveří?

Ó, svatý Stvořiteli, oživ Tebe jako ducha ve mně!
Ti, kdo věří, a ti, co nevěří,
jsou stejnou měrou ponořeni do krve
a hlava se z toho točí jako nebesa.
Nejsem bez naděje, ale jsem netrpělivý.

Přátelé,
rád bych vám opakoval tato slova dnem i nocí,
abyste ani na chvíli neztratili touhu po Pravdě
a vydali se ji hledat.

Ptáci se scházejí

Buď pochválen, drahý dudku!
Ty budeš naším průvodcem,
na tebe spoléhal král Šalamoun.
Dal ti službu předávat tajné zprávy
přes hory a moře mezi ním
a krásnou královnou ze Sáby.
Znal tvůj jazyk a ty jsi znal jeho srdce –
a jako jeho blízký důvěrník ses naučil,
jak udržet demony pod zemí.
Za svou statečnost jsi získal korunu.

Ó, konipasi, ty, který připomínáš Mojžíše!
Pozvedni hlavu, zazpívej nám melodii vědění
a oživ naše mrtvá srdce k opravdové znalosti Boha.
Viděl jsi z dálky oheň, a proto jsi jako Mojžíš na hoře Sinaj.
Stejně jako on, nedovol, aby se tě dotkla zlá ruka.
Usiluj o nejvyšší cíl, zbav se všech potíží!
Mluv beze slov, jazyka, bez zvuku.
Rozuměj bez mysli a slyš bez uší.

Vítej, papoušku,
přebývající na vysokých větvích stromu Tuba v ráji!
Máš peří podivuhodné krásy.
Tvůj náhrdelník je z živého ohně, z divokých plamenů.
Ačkoli tvůj šat je příslibem nebeského požehnání,
tento kruh představuje peklo.
Pokud dokážeš uprchnout jako Abrahám
před Nimrodovým nepřátelstvím
a usekneš mu jeho hlavu,
budeš pak kráčet nezraněn skrz oheň a plameny.
Oblékni si svůj nádherný šat a náhrdelník,
protože strach zmizel a lesk falešných perel ustal.

Vítej, drahá koroptvi.
Jak hrdě si vykračuješ podél svahů hory moudrosti.
Ať smích radosti zní tam, kam vkročí tvé nohy,
šťastně leť do tajů poznání.
Roztav horu pýchy a nech ji padnout do prázdna,
dokud ze zřícených skal nevyjde zlatá velbloudice.
Spatříš proud medu a bílého mléka, který bude sílit.
Sedni na velblouda, vydej se na cestu,
na které tě pozdraví Sálíh
jako dávno ztraceného přítele.

Vzácný královský sokole, vítej!
Jak dlouho ještě budeš tak žárlivě střežit svou svobodu?
Láska tě volá.
Přivaž ji k svým nohám a zůstaň s ní spojen navždy.
Mysl nech padnout, odevzdej se lásce
a uzříš věčnost a nekonečno jako jedno jediné.
Opusť okovy spojené s mršinou nízké bytosti,
usaď se v jeskyni sjednocení
a Muhammad se k tobě přidá.

A vítej, frankolíne!
Buď pochválen, protože jsi slyšel
volání božské lásky skrz slovo Boží.
Lásky, která zpívala tvé duši
a která může duši pohltnout a rozpustit.
Duše je fontána, ve které tonou naše životy.
Znát to znamená vyhnout se zkáze a znát tajemství.
Jako si Ježíš osedlal svého osla,
osedlej svou duši.
Tvé tvrdohlavé a umíněné já se musí stejně podrobit,
vystav ho ohni a očisti ho.
Dej si za vzor čisté srdce Ježíšovo
a před tvýma očima se ve vši slávě otevrou nebeské brány.

Vítej, drahý slavíku.
Nechť z tvého sladkého hrdla vytryskne bolest milenců
notu po notě.
Jako David něžně vzdychej v zahradě lásky
a zpívej písně, díky nimž zůstávají lidská srdce bez dechu.
Ach, zpívej jako David a svou písní veď nás domů skrz stvoření.
Já zdá se vykováno jako brnění, změň ho na svíčku
a nechej to železo tát jako vosk.
Když ocel změkne a rozpustí se,
budeš se těšit jako David z lásky, ve které už žádné já není.

A vítej, páve,
ze zahrady s osmero dveřmi.
Spálila tě rána sedmihlavého hada
a jeho slova ti prosákla do krve.
To bylo důvodem tvého vyhnání z rajské zahrady.
Jsi požehnaný ve své podstatě,
ale tvé nezkušené srdce se zatemnilo,
a tak jsi zaměnil stín sadu za spletitost temnoty.

Dokud se nezbavíš hadího jedu,
nestaneš se poutníkem, který je hoden tajemství.
Jak zmizí toto zlé kouzlo,
Adam tě opět přivítá v ráji.

Krásný bažante, vítej!
Obrát svůj pronikavý zrak
a uvidíš pramen srdce zalitý mořem světla.
Teď jsi však uvězněn v jámě temnoty
a závislý na vězení bíd.
Pozvedni hlavu a povstaň jako Josef,
získej trůn slavné egyptské říše,
kde ty s Josefem budete společně vládnout.

Drahý holube, vítej –
s jakou radostí toužíš odletět,
ale jsi zde, ustaraný z toho,
že jsi zůstal v krvi a jejím zajetí.
Tvé srdce je zarmouceno,
sdílíš žalář, jaký poznal Jonáš v břiše velryby.
To tvá sobecká duše tě spolkla jako ryba pro své potěšení.
Kolik zla v sobě zahlédneš
a jak ještě dlouho budeš pít hořký nápoj?
Uřízni té rybě její mazanou hlavu,
nasměruj se k měsíci a leť za nejzazší hranici oblohy.
Staneš se tak přítelem Jonáše
v nekonečném oceánu věčnosti.

Vítej, milá hrdličko,
vrkej, dokud tě sedm nebí nezasype drahokamy.
Z perel máš náhrdelník věrnosti,
ale chováš se tak nevěrně.
Žiješ radostně v ráji bezstarostnosti,
v moři sebelásky bez skutečného daru.

A i kdyby v tobě zbyl jen vlasek sebeexistence,
jsi od hlavy k patě uvězněna v sobecké samolibé nevděčnosti.
Opusť svou sebelásku a uvidíš cestu,
která vede do pravé skutečnosti.
Moudrost tě povede mimo mysl významů a konceptů
a Chidr ti přinese vodu života z pramene věčnosti.

Vítej, jestřábe!
Létáš vysoko a vznešeně,
ale vracíš se s hlavou pokorně skloněnou.
Topíš se v krvi a bolesti,
a to je důvodem tvé sklopené hlavy.
Co jsi tady? Pouhá mršina, shnilé maso,
oddělený od Pravdy hrubým pletivem
temné všednosti mrtvého světa.
Odleť z něj, a i z toho dalšího,
a za nimi, zbaven zájmu o oba,
sundej kápi, co nosíš.
Tam přistaneš na natažené dlani Alexandra.

A malý stehlíku, vítej!
Ať je oheň znakem tvé silné vnitřní touhy.
Pokračuj šťastně a nezapomeň na vážnost,
a ať se stane cokoli, hoř jasným plamenem
a zavři oči duše pro pozemskou temnotou.
Boží požehnání bez ustání přichází
a Jeho láska naplňuje prostor srdce.
Sděluje skryté tajemství
a nabízí podíl na díle Božím.
Život je součástí Boha,
je v Jeho rukách.
A dokonalost není nic jiného,
než že ty zmizíš a zůstane jen On.

Sněm začíná

Ptáci z celého světa se sešli na sněmu a řekli:

„Všechny národy na světě mají krále.

Jak to, že jen my žádného nemáme?

Pouze království vedené králem může být v řádu.

Pomozme si navzájem a najděme pro sebe krále.“

Dohadovali se a hádali, jak postupovat v jeho hledání.

Dudek předstoupil před ostatní,

na jeho hrudi svítilo znamení cesty ducha

a na hlavě měl korunu pravdy z pírek.

Smělý a moudrý, řekl jim:

„Milost seslaná z nebe bez ustání proudí.

Jsem poslem neviditelného Božího tajemství,

znám mystérium stvoření, hlubokou přítomnost.

Důkazem je posvátné znamení basmala

navždy vypálené do mého zobáku.

Nikdo nedokáže unést žal,

s nímž hledám našeho Pána,

po němž v hloubi duše všichni toužíme

jako po vodě ztraceni v pustině bez cesty.

Přicházím jako Šalamounův blízký přítel

a nárokuji si moudrost spojenou s tímto mocným jménem.

Nikdy se neptal po těch, kteří opustili jeho dvůr,

ale když jsem ho jednou nechal samotného,

dožadoval se dychtivě mého návratu.

Byla čest být důvěrníkem tak velkého krále!

Nosil jsem jeho dopisy a vracel se zpět.

Tak všechna tajemství, která znal, znám i já.

Když mě pak Prorok zavolal, dal mi víru,

pocil mě láskou a naplnil úctou.

© Jan Pletánek, 2025

www.taiji-pardubice.cz